

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. spalio 30 d. *

Laisvės kovotojų atminimą įamžino šv. Mykolo stogastulpis

Spalio 17-osios popietę istoriniame didžiajame Butėnų kaime, Svėdasų parapijoje, netoli Anykščių, pašventintas legendiniams vadui Žalgiriui ir Butėnų partizanams skirtas šv. Arkangelo Mykolo stogastulpis, kaimo turizmo sodyboje „Barono vila“ vyko istorinė konferencija „Ir tada buvo Žalgiris...“

Ant akmenų mūro postamento į šešių metrų aukštį iškilusį masyvų ažuolinį paminklą, kurį sukūrė meistras anykštėnas Vladas Gaidys, maldą prisidedant daugiau nei dvieju šimtų susirinkusių miniai, pašventino Aukštaitijos partizanų kapelionas, Panevėžio vyskupas emeritas Jonas Kauneckas, žodį tarė Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas. Skambėjo Lietuvos himnas, karines patriotines dainas dainavo tautiniai draubžiai pasipuošusių butėničių moterų ansamblis, plazdėjo vėliavos, švytėjo spalvingi Svėdasų gimnazijos skautų kaklaraščiai, saliutus už Lais-

vės kovotojus, Tėvynę ir Butėnus trenkė senovinė Anykščių Dariaus ir Girėno šaulių kuopos patranka.

Mokslinėje istorinėje konferencijoje Raimondas Guobis apžvelgė pokario Butėnų istoriją, vardijo tuo po karo besislapstančius vyrus, kurių tik septyni tapo tikrais partizanais: Povilas Baronas-Briedis, Petras Pakštas-Gintaras, Jonas Milčiukas, Albinas Milčiukas-Tigras, Jonas Žemaitis-Maumėdis, Steponas Šukys-Gaidys ir Vytautas Vilutis-Perkūnas.

P. Barono-Briedžio sūnus, Tomsko universiteto docentas dr. Albertas Baronas jautriai nupasakojo savo šeimos istoriją, Sibiro vargus ir pabréžė esąs laimingas vėl gyvendamas neprisklausomoje Lietuvoje. Garus pokario istorijos tyrinėtojas dr. Arvydas Anušauskas priminė neregėtą okupantų teroro mastą ir tai, kad viltis būti greitai išvaduotiems buvo kliaudinga ir niekuo nepama- tuota. Pasaulio galingieji dėl

Baltijos respublikų likimo sutarė dar 1943 metais Teherane, nusprendami, kad jose ir toliau šeimininkaus sovietai. Jaunosis kartos istorikas dr. Norbertas Černiauskas, kalbėjęs apie istorinę partizaninio karo atmintį, viltingai pastebėjo, kad vis daugiau ypač jaunų žmonių teisingai supranta pokario istoriją, didžiuojasi, kad mažos mūsų tautos vyrai ir moterys – partizanai gebėjo taip ilgai ir sėkmingesnai priešintis blogio imperijai – daugiau nei dešimtmetį už savo Laisvės kovojo su Sovietų sąjunga.

Pavakary uteniškiai šauliai vaišino grikių koše, prie kurios paminklo statybą ir visą renginį finansavę verslininkai Rūta ir Petras Baronai pateikė kunigaikštiskų žvérienos patiekalus ir kitų gėrybių.

Raimondas GUOBIS

Prisiminti Vėlinių įvykiai Kauno senosiose kapinėse

Spalio 20 dieną Kauno senosiose kapinėse paminėtos 59-osios vengrų sukilimo prieš sovietų okupaciją ir po jos sekusios solidarumo su už laisvę kovojo vengrų tauta demonstracijos Kaune metinės.

1956 metais Vengrijoje vyko ginkluoti susidūrimai su sovietų kariuomene. Tuo metu Lietuvoje – Vilniuje ir Kaune, Vėlinių dienomis vyko taikūs mitingai, palaikantys vengrų sukilėlius, reikalaujantys laisvės Lietuvai. 2006-aisiais Vilniuje ir Kaune atidengtos atminimo lentos, išprasminančios dvię tautų, kovoju si su tuo pačiu priesu, solidarumą.

Minėjime dalyvavo Vengrijos ambasadorius Lietuvoje Zoltan Jancsi, Kauno miesto savivaldybės tarybos nariai, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos vadovai ir nariai, Sąjūdžio atstovai, gausus Kauno Stasio Lozoraičio vidurinės mokyklos, S. Dariaus ir S. Girėno gimnazijos ir Juozo Grušo meno gimnazijos moksleivių būrys, kauniečiai.

Minėjimas tradiciškai prasidėjo Lietuvos ir Vengrijos himnais. Vengrijos ambasadorius Lietuvoje Zoltan

Jancsi bei Kauno mero pavauduotojas Vasilijus Popovas šalia atminimo lentos padėjo gėlių vainikus, pagerbdami paaukojusius gyvybę už savo šalies laisvę.

Vengrijos ambasadorius Lietuvoje Zoltan Jancsi, jaudamas šios progos ir vietus, kur kasmet draugėn susirenka Vengrijos bičiuliai, svarbą, sakė: „Mes susirinkome čia prisiminti unikalų istorijos momentą, kuomet prieš 59-erius metus vengrai sukiuso prieš priespaudininkus ir eiliniai piliečiai tapo didvyriaus Buda-pešto ir kitų didžiųjų miestų gatvėse visoje šalyje. Taiki universiteto studentų demonstracija staiga virto į visuotinį sukilimą, tačiau buvo sutikta brutalios karinės jėgos ir sunaikinta.

Drąsi vengrų laisvės kova pritraukė milžinišką pasaulio dėmesį, tačiau, tarptautinė bendruomenė tapo abejinga tuomet, kuomet jos paramos labiausiai mums reikėjo. Bet ne lietuviai! Nieko nebajančių ypač drąsių lietuvių būrys pradėjo demonstracijas šiose kapinėse, norėdami paremti Vengrijos

revoliuciją. 1956-aisiais, per tamsiausią totalitarinio priespaudos režimo laikotarpį, tai buvo toks bebaimio atsidavimo pavyzdys, kurio vengrai niekuomet nepamirs.“

Zoltan Jancsi padėkojo visiems dalyvavusiems demonstracijose ir visai lietuvių tautai už paramą ir draugystę. Taip pat padėkojo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai, Kauno merui, moksleiviams, mokytojams ir kitiems minėjimo dalyviams už bendradarbiavimą.

Renginyje taip pat kalbėjo miestovicemeras Vasilijus Popovas ir savivaldybės tarybos narė Gintarė Skaistė.

Minėjime gausiai dalyvavę mokiniai deklamavo patriotines eiles, dainavo dainas.

Renginys tęsesi tą dieną duris atvėrusiame Kauno rezistentijos ir tremties muziejuje. Minėjimo dalyviai turėjo pastaruoju metu retą galimybę apžiūrėti muziejaus eksponatus, o LPKTS valdybos pirminkė Rasa Duobaitė-Bumblienė su Kauno miesto savivaldybės atstovais aptarti muziejaus veiklos galimybes.

Vesta MILERIENĖ

Dėl šališko ir nesažiningo Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo

Visuomeninės tarybos protestas

Mes, Lietuvos partizanai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, esame labai nusivylę ir pasipiktinę EŽTT 2015 metų spalio 20 dienos sprendimui, kuriuo, nepriapžinus genocido faktą, dėl senaties buvo ištėsintas MGB ir KGB karininkas partizanų žudikas Vasiliuskas. Mums suprantama, kodėl 10 tūkstančių bosnių nužudymas yra pripažistamas genocidu, bet nesuprantama kodėl 20 tūkstančių Lietuvos partizanų nužudymas ar 150 tūkstančių vaikų, moterų ir senelių ištremimas mirčiai į žmonių gyvenimui netinkamas vietoves, genocidu nepripažistamas? Kodėl EŽTT išklausė kaltinamąjį atstovaujantį ir aiškiai šališką Rusijos atstovą, bet išgirsti 60 tūkstančių dar gyvų Lietuvoje esančių sovietinio komu-

nistinio genocido aukų atstovų nuomonės išgirsti nepanoro? Ir nubaudė ne žudiką, bet Lietuvos valstybę, tai reiškia – viesus jos žmones, kartu ir 60 tūkstančių sovietinio komunistinio genocido aukų, 10 tūkstančių eurų bauda nusikaltėlio naudai iš Lietuvos biudžeto.

Tokia neteisybė galima tik nedemokratinėse valstybėse. Abejojame, ar visi EŽTT teisėjai balsuoja sažiningai pagal savo išitikinimus ir nepaiso iš išorės jiems peršamų nuomoniu? Ar visi jie verti „Europos sažinės“ vardo? Akivaizdu, kad daug Vakarų Europos profesionalių teisininkų nežino ir nesupranta postkomunistinės Europos istorinės patirties, jos komunistinio paveldo, pavojingai ištaikojančio teisininkų sąmonę.

Todėl raginame Europos

žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją pasirašiusias Europos šalių vyriausybes ieškoti būdų, kad EŽTT sprendimai būtų nešališki ir sažiningu.

Prašome Lietuvos Respublikos Prezidentę ir Ministrą pirmininką dėl šio EŽTT sprendimo kreiptis į Europos Tarybos Ministrų komitetą, kad šis paklaustų EŽTT dėl jo priimto sprendimo motyvų viešo išaiškinimo, nes Lietuvos partizanai ir jų rėmėjai buvo ne politinė grupė, bet reikšminga lietuvių tautos dalis.

Manome, kad taip pat reikia skubiai keisti nenormalią padėtį, kai Lietuvos teismuose genocido bylos akivaizdžiai vilkiamos daugelijmetų. Reikia nedelsiant stiprinti informacinių ir istorinės atminties politiką.

Užsienio valstybes apie Maskvos vykdomus nusikaltimus, organizuodami politinių kalinijų ir tremtinijų šeimų rémimą.

Viso to ir pasigedo Strasbūro teismas. Be to, galima priimti ir pačius brutaliausius metodus, kurie buvo taikomi okupuotos valstybės piliečių gynusių kombatantų atžvilgiu: žiauriai kankinimai, žuvusių niekinimas. Kartu tai – ir nusikaltimai žmoniškumui, tarptautinės teisės tuo metu galiojusių normų pažeidimas.

Nužudyti Laisvės kovotojai buvo kariai, kurie kautynėse nemaldavo pasigailėjimo. Jeigu galėtų, jie apsigintų ir dabar. Ir priimtų, kad jei ne Laisvės kovotojai, tai iš tautosnaikinimas būtų buvęs dar didesnio masto.

Tą liudija latvių ir estų patirtis, kur pasipriešinimas buvo 10–30 kartų mažesnio intensyvumo, o teroras, genocidinės trėmimų akcijos buvo né kiek ne mažesnės, o dažnai (pavyzdžiui, 1949 metais) net didesnės.

1953 metais šeštadalis lietuvių buvo už Lietuvos ribų – Sibiro lageriuose ir tremtyje, kur kiekvienais metais praras davome tūkstančius žmonių. Ir to mes negalime niekaip pakeisti. Tai istoriniai faktai, kurių dalis įsitvirtino mūsų istorinėje atmintyje.

Nenorėtume, kad šiuos nusikaltimus besivejantis teisingumas būtų vadinas bedančiu. Ir šiatsakomybė pirmiausia tenka prokurorams ir teisėjams, kurių darbas sprendžiant istoriniam teisingumui reikšmingas bylas kol kas tarptautinėje arenaje įvertintas nepatenkinamai.

**Arvydas ANUŠAUSKAS,
Nacionalinio saugumo ir
gynybos komiteto narys**

O kas paskui?

Kartą mano teta, kai éjomė uždegti žvakutę per Vélinės ant jos brolio, mano dédés, kapo, man išaiškino, kad kol nors vienas žmogus meldžiasi ir prisimena tą, kuris jau baigė savo žemišką kelionę, šiam nieko bilo negali atsitikti. Nelabai anuomet supratau, kas gali būti blosesnio už mirtį, tačiau nuo to laiko Vélinių žvakės man tapo kur kas svarbesnės, kaip trapi nuo kažko negero pasaulį sauganti atmintis.

Anuomet menkai supratau, ką reiškia pragaras, skaitykla ar rojus. Tiesą pasakius, ir dabar sunkiai tai suprantu. Dar paauglystėje perskaičiau frazę, giliai išsirėžusią į širdį, jog nė vienas žmogus nėra toks blogas, kad būtų vertas pragaro, lygiai taip pat nė vienas žmogus nėra toks tobulas, kad būtų vertas rojaus. Pamiršau, kas šios ištarmės autorius, tačiau šie žodžiai kas kartą išskyla atmintyje, ir ne tik per kiekvienas Vélinės, bet ir šiaip kalbai pakrypus apie mirtį ir žmogaus likimą paskui.

Norėtusi tikėti, kad pragaras tuščias, kaip yra pareiškės ne vienas teologas, negalintis patikėti tuo, kad beribis Dievo gailestingumas gali derėti su amžina prapultimi. Tačiau kaip išbūti Viešpaties akivaizdoje, jei taip ir neįdrįsai patikėti Jo meile ir atlaidumu, kaip nesudegti gėdos ir savigraužos liepsnose? Kaip įveikti baime, kurią auginai visą gyvenimą?

Pamenu, kaip atvažiavau aplankytu draugės, kurios kūnā nepaprastai greitai naikino plaučių vėžys. Ji buvo giliai tikintis žmogus. Kiekvienas galėtų pavydėti jai to nuosekliaus, tvirto tikėjimo, į kurį ji rėmėsi visą savo gyvenimą. Net ir ligą, nuplovusią visas jos viltis ir svajones, kurių apsčiai turėjo, ji priėmė ramiai, nesižarstydamai kaltinimais. Kai tasyk atvažiavau jos aplankytu, mirtis jau buvo labai arti. Tai suprato ir ji pati, nors dar bandė šypsotis. Tačiau sukrėtė ne tai, ką mačiau, o tai, ką išgirdau. Draugė pasidalino siaubu, kuris netikėtai pirmą kartą išsiveržė į jos gyvenimą. Apieleistumo, vienišumo ir nevilties siaubu, kai protas bando kartoti, jog su mirtimi niekas nesibaigia, tačiau tie žodžiai tirpsta lyg snaigės ore ir nebepasiekia širdies.

„Aš bijau, labai bijau. Pirmą kartą per visą gyvenimą, kiek save pamenu, aš jaučiuosi visiškai viena“, – kartojo kenčianti ir paskutines dienas šioje žemėje leidžianti moteris.

Ar galėjau kaip nors ją paguosti? Abu dar kartą prisiminiame Jézaus žodžius nuo kryžiaus – skundą Tėvui, jog ap-

leido. Kalbėjome apie paskutinį ir sunkiausią gundymą, tačiau tai tebuvo žodžiai, nuvystantys prieš tą akimirkos rimtumą. Ne paguodas mano draugei ir reikėjo. Norėjo išsaugyti tai, ką jaučia, kad bent kiek taptų lengviau. Ji ruošesi svarbiausiam gyvenimo susitikimui, kuris tikrai nėra nei pačias, nei banalus.

Jézaus mirtis nebuvo tik pačia pauzė išganymo dramoje. Tai buvo tirštos sutemos. Sukrétimas, kuris, pasak evangelistų, sudrebino visą visatą. Arpo viso to galime neigti, kad mirtis – tai rimta?

Mano serganti draugė mirė praėjus porai dienų po mūsų pokalbio. Jos seserys pasakojo, kad ji mirė labai giedros būsenos, aprimus, iškeliau be baimės, nors ir kentėjo didžiulių fizinius skausmus. Tikiu, kad ji iškeliau į savo tikrają Tévynę. Tarsi turėciau tik džiaugtis, jog jai neberekia kentėti, kad jí jau prisikėlimo tikrovėje, tačiau jaučiuveikiau skausmą su vilties provaistėmis. Vilties, į kurią bandau ištvirtinti kiekvienos netekties akiavazdoje.

Ateiname ir išeiname tuščiomis rankomis į šį pasaulį. O kas paskui?

Dažnai bandome esą didvyriškai sakyti, jog gyvenime reikia išnaudoti kiekvieną galimybę, o paskui – nors ir tvanas. Paprastai ši bravūra pranyksta, kai visai greta pajuntame stingdantį mirties alsavimą.

Tarsi turime ginklų: tikėjimą, viltį ir meile, turime Kūrėjo pažadą, jog ne mirčiai priklauso paskutinis žodis. Tačiau taip pat yra baimė ir skaudus suvokimas, jog išbarstome mums dovanojamas galimybes įaugti į Dangaus karalystę. Vis nuklystame į aklavietes, išduodame save nusidėdami. Bégame nuo savęs ir nuo Kūrėjo, kol Sesé Mirtis mus aplėbia. Sesé, kurią taip lengva supainioti su Giltine, smogiančia savo dalgiu į skaudžiausią vietą.

O kas paskui?

Susitikimas su visu tuo, kas atrodė prarasta amžiams? Teismas, kuriame bus pasveratos mūsų širdys. Negi tas, kuriis nusileido į patį dugną, bičiuiliavosi, valgė ir verkė kartu su nusidėjėliais, negailėjo jėgų, ieškodamas kiekvienos paklydusios avies, kentėjo ir mirė ant kryžiaus už tuos, kurie Jo išsižadėjo, neapykanta ištirpdė meilę, gali atstumti bent vieną sūnų palaidūną? Tačiau ar turėsime pakankamai nuolankumo padovanoti Viešpačiui savo silpnumą, nepabėgsime į šešelius, kur esą saugiau ir įprasciau?

(keliamas į 4 psl.)

Įvykiai, komentarai

„Vsio zakonno“, arba neonomenklatūrijos problemos**Rezidencijų didybė ir valdininkų tuštybė**

Kai 2014 metų vasarą Ukrainos prezidentas Viktoras Janukovycius pabėgo į Rusiją, ijo rezidencijas ižengė paprassti ukrainiečiai buvo pritrenkti neapsakomos prabangos – tokios net sapnuose nebūtų išsivaizdavę. Stulbino ne tik rezidencijų dydis, aplinka ir turtai, bet ir buvusio prezidento pomėgis didybei, kurį labiau tiktu vadinti tuštybių tuštybe. Netrukus paaiškėjo, kad nuo prezidento stengësi neatsilikti ir Ukrainos generalinis prokuroras Viktoras Pšonka, tiesa, beskonybe ir didybės manija, pasak prokuroro turtus mačiusių žmonių, jis pralenkė Janukovycių (Janukovyciaus rezidencijoje nesimatė paveikslų, kuriuose jis būtų vaizduojamas Napoleono ar Cezario vietoje).

Kaip Ukrainos vadovai nusirito iki tokio lygio? Ogi labai paprastai – juos į valdžią pasodino Putinas. Palaikė, rėmė, garantavo neliečiamumą, be abejo, padėjo susidoroti ir su opozicija. Kol vieną negražią jiems dieną trūko ukrainiečių kantrybė ir jie užkūrė Maskvos kolaborantams Maidano ugnį. Pastarieji spruko į Rusiją ir tebesėdi joje, galbūt laukdami savo valandos.

Prisiminus tuos įvykius, taip pat po to sekusių Krymo aneksiją, klastingai įvykdą Putino „žaliųjų žmogeliukų“, paskui – rusų separatistų įvydą Rytų Ukrainos okupaciją, kyla retorinis klausimas – o kodėl Putinas nesukūrė iš savo marionečių (janukovycių ir ploškų) pseudovyriausybės? Gal per daug apskvailino pastarieji su savo napoleoniškais prabangos užmojais, kad būtų galima juos pateikti ukrainiečių liaudžiai kaip „teisėtus valdžios atstovus“? Kaip bebūtų, šiandien Putinas turi svarbesnių reikalų, nei Janukovycius.

Robertas van Voorenas, olandų sovietologas, Žmogaus teisių gynėjas, generalinis tarpautinės organizacijos „Globali psichiatrijos iniciatyva“ sekretorius bei Gruzijos, Lietuvos bei Ukrainos universitetų dėstytojas, yra pasakęs: „Pasaulis stovi ant katastrofos krašto, nes tikrasis Putino tikslas – ne Ukrainos ar Sirijos „išgelbėjimas“. Jis stengiasi sunaikinti dabartinę pasaulio tvarką, Europos sąjungą ir vienas vertėbes, kurias jis tariai gina, teigdamas, kad me-

tas NATO nurašyti į istorijos šiukšlyną.

Savo kovoje už viešpatavimą Putinas perėjo į naują etapą, kuris yra dar labiau pavojingas ir nenuspėjamas nei ankstesnieji. Jis pakėlė konfliktą į naują principinį lygį – iš Europinio į pasaulinį.“

Kai pasaulyje vyksta kas nors svarbaus, Lietuva retai kada atsiduria įvykių nuošalyje. Ne išimtis ir dabartinė tarpautinė padėtis, kurioje pirmuoju smuiku nori groti žmogus, kurio pavardė Putin keistai dera su neregėto masto žmogžudžių pavardėmis – Lenin, Stalin...

Nenuostabu, kad Rusijos karas prieš Ukrainą, paskui prasidejė jos kariniai veiksmai Sirijoje (paskatinę neregėto masto pabėgelių srautus) privertė mus primiršti vidinius politinio gyvenimo ypatumus. Bet tai nereiškia, kad politinis mūsų valstybės gyvenimas ramus. Galų gale, kur jis tau bus ramus, kai valdžioje karaliauja vadinamieji socialdemokratai – tiesioginiai SSRS komunistų partijos palikuonys (paskui jie patapo LKP, dar vėliau – LDDP, galiuasai – LSDP; esą skaistyklą praėjo).

„Išrinktųjų“ rojus

Štai kodėl kalbu apie Ukrainą, o galvoju apie... Lietuvą, tiksliau – apie Druskininkus, kurie man kažkodėl primena Janukovičiaus ir Pšonkos rezidencijas. Tiek išpūdinga prabanga, tiek ir mūsų neonomenklatūrininkų įžūlumu savanaudiškai naudotis mokesčių mokėtojų pinigais. (Tiesa, argumentas apie mokesčių mokėtojų pinigus neonomenklatūrininkams sukelia juoką.)

Niekas per daug nenustebė, kai per Lietuvą nuskambėjo žinia, jog STT pareigūnai sušiakė Druskininkų sveikatinimo ir poilsio centro „Aqua“ direktorių Edmundą Antanaitį. Atrodytų, ką tokio negero galėjo padaryti sveikatingumo ir poilsio centro direktorius?

Kol kas žinoma tik tiek, kad jo vadovaujamo centro sveikatinimo paslaugomis bei gyvenimu prabangiuose apartamento buvo lepinami įvairūs politikai už dyką! „Druskininkų savivaldybei priklausantame Druskininkų sveikatinimo ir poilsio centre „Aqua“, kurį sudaro vandens parkas, viešbutis, gydykla, buvo tvarkoma-

si kaip privačioje įmonėje.

Specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) Kauno valdybos pareigūnai, gavę duomenų apie galbūt neteisėtai naudojamas savivaldybės bendrovės lėšas ir turta, pradėjo ikiteisminių tyrimų dėl šios bendrovės direktoriaus piktnaudžiavimo. Bendrovės vadovas, kaip įtarima, kartais pasitelkdamas kai kuriuos Druskininkų savivaldybės darbuotojus, organizuodavo žmonių apgyvendinimą viešbutyje „Aqua“ be jokios buhalterinės apskaitos, taip pat būdavo dalinamos įvairios dovanos – leidimai nemokamai pasinaudoti centro paslaugomis. Atlikdami šį ikiteisminių tyrimą dėl piktnaudžiavimo, STT pareigūnai spalio 12-ają sulaike „Aqua“ direktorių, bendrovės ir Druskininkų savivaldybės patalpose atliko kratas ir paėmė tyrimui reikšmingus daiktus bei dokumentus. STT pareigūnų atliekamą ikiteisminių tyrimą kontroliuoja ir jam vadovauja Kauno apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorai, – rašoma Specialiųjų tyrimų tarnybų internetinėje svetainėje.

Bet, ponai, posakis, kad „hemokamų pietų nebūna“ nėra laužtas iš piršto! Išeitų, kad centro direktorius tokiu būdu papirkinėjo politikus? Ne visai taip. Reikalas tas, kad sveikatinimo paslaugomis naudojosi ne šiaip politikai, bet „išrinktieji“, kurie nenulipa nuo reitingų viršūnės: socialdemokratai, darbiečiai ir kiti. Žodžiu, valdančiosios daugumos atstovai. Kadangi „Aqua“ prikluso savivaldybei, kurioje joks veiksmas negali vykti be vadinojo „Druskininkų caro“ mero Ričardo Malinausko žinios, galima spėti, kad direktorius tėra „pėstininkas“. O Ričardas Malinauskas – tikras „tūzas“: LSDP pirmininko Algirdo Butkevičiaus pavaduotojas ir šiaip geras draugas.

Svarbiausia – užčiaupti žiniasklaidą

Druskininkų miesto tarnybos nariai: Liberalų sąjūdžio atstovas Juozas Šarkus ir Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų atstovas Vilius Semaška, pasikvietę televiziją, apsilankė tuose „specialiuose apartamentuose“, kuriuose garbingiausi Ričardo Malinausko svečiai būdavo ap-

gyvendinami be jokios buhalterinės apskaitos. Žinoma, tokis vietinių tarybos narių akiplėškumas stipriai sunervino „Druskininkų carą“. Policijai buvo pranešta apie „savavaliską įsilaužimą“ (tarsi tarybos nariai neturėtų tesiés patekti į visas savivaldybei priklausančias patalpas?). Po to per LNK televiziją visai Lietuvai buvo parodyta, kokios prabangos supami ilsėdavosi garbingiausieji. Na, kadangi jau minėjau posakį, kad „nemokamų pietų nebūna“, tai verta priminti, jog už tuos garbingiausiuosius patiriamus malonumus ir patogumus vis dėlto buvo sumokėta – iš mūsų vių kišenės, tai yra mokesčių mokėtojų pinigais.

Po truputį aiškėja ir kas buvo tie garbingiausieji, kurių poilsį mes apmokėjome – tai socialdemokratų ministrai, švietimo ministrė, aplinkos ministras, buvęs STT vadovas!.. Jei bylos valdančiajai daugumai nepavyks užgniaužti ar paversi „politine“, galima tikėtis sužinoti ir tikslesnį sąrašą. Nors tokia tikimybė, deja, maža, mat neonomenklatūra skubiai perėjo į puolimą. Jos taikinyje atsidūrė tiek respublikos, tiek regioninės žiniasklaidos žurnalistai – socialdemokratų partijos frakcija jau kreipėsi į Žurnalistų etikos inspektorę „dėl visuomenės informavimo priemonėse paskleistos informacijos, pažeidžiančios asmenų garbę ir orumą“. Kitapartiant, socialdemokratams dabar svarbiausia užčiaupti žiniasklaidą.

„Druskininkų skandalas dabar tapo išbandymu visai mūsų politinei sistemai. Ar ji sugebės apginti tyrejus nuo smulkijų privilegijų skandale įsipainiojusių politikų spauidimo, ar įtakos mechanizmai suveiks taip, kad byla bus numarinta, – rašo žurnalistas R. Sadauskas-Kvietkevičius naujienų portale „Delfi.lt“. Taip pat priduria, kad „pirmuoju atveju Lietuva turės puikų apsilvalymo nuo korupcijos pavyzdį ir paskatinimą žmonėms nebijoti pranešti apie galimus nusikaltimus. O antruoju nusirisime į Viktoro Janukovičiaus laikų Ukrainos būvį, kai regionų oligarchai užvaldys visą šalį.“

Lietuva be generalinio prokuroro

Atrodytų, yra vienas dalykas, su Druskininkais nesusijęs, bet jis, bala žino kodėl, la-

bai jau aktualus „Aquageito“ fone – tai generalinio prokuroro postas, kuris šiandien faktiškai tuščias (generalinio prokuroro pareigas laikinai eina pavaduotojas), nes valdančioji dauguma atmetė jau antrą Prezidentės pasiūlytą kandidatūrą. Tad ar reikia stebėtis, kodėl Prokuratūros įstatymo pataisą, atimancią iš Lietuvos Respublikos Prezidento Konstitucijos garantuojamą pareigą siūlyti generalinio prokuroro kandidatūrą, pateikė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas socialdemokratas Julius Sabauskas?

Galbūt tai bus mano kliedėsiai iš serijos „sąmokslo teorija“, bet kažkodėl atrodo, kad socialdemokratai jau anksčiau neivisuomenė žinojo apie brėstantį Druskininkų skandalą ir ēmė veikti nedelsdami. Tik iš kur jie gavo informacijos apie tai? Gal tos nuotraukos, kuriose Druskininkų caras fotografuodavosi su buvusiu STT vadovu (o šis, pasak žiniasklaidos, nevengė „sveikatinimo dovanų“) šių tą reiškia? Kaip bebūtų, kova dėl generalinio prokuroro posto dabar peraugo į kur kas aukštėsnį lygį, kur galima apibūdinti taip – ne „kā veiks“ generalinis prokuroras, bet „kam tarautas“. Nepamirškime, kad valdančiosios daugumos stuburas – socialdemokratai jau ne vieni, nors tarp pavaldaus prokuroro – juk Uspaskicho partija iš aferų balos irgi dar ne išsikapstė.

Štai taip ir gyvename neprieklausomoje Lietuvoje – partijų reitingai skelbia, kad nuolat pirmauja socialdemokratai, žmonės juos nuolat išrenka į valdžią (jei ne į Seimą, tai į savivaldą), nepaisant nuolatinį skandalų. Kas pasidare su mūsų valstybės piliečiais, kur dinga sveikas protas, jei valdžia vis patikima žmonėms, įdarbinantiems valdžios struktūrose ne specialistus, bet savo vakis, gimines, žentus? Žmonėms, kurie nepelnytai lobista mokesčių mokėtojų sąskaita? Dviem dalykais neįmanoma nesistebeti – tai be galinį mūsų piliečių patiklumu ir gaju jų patiklumu besinaudojančių neonomenklatūrininkų prabangaus ir komfortiško gyvenimo valstybės sąskaita įpročiu. O gal stebėtis išvis neverta – jis ne tik galus, bet nemirtingas! Kaip Lenino idėjos, ar ne, draugai socialdemokratai?

Gintaras MARKEVIČIUS

Žemaitės paslaptis

Spalio 23 dieną Kaune, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos salėje, vyko rašytojos Aldonas Ruseckaitės naujausios knygos „Žemaitės paslaptis“ pristatymas. Renginio pradžioje koncertavo Kauko Juozo Gruodžio konservatorijos moksleiviai. Šio renginio globėja LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė pasveikino šios mokyklos bendruomenę, šiemet švenčiančią 95-ąsias konservatorių įsteigimo metines. Ji padėkojo dainavusiems Aistei Benkauskaitėi ir Paului Striupaičiui ir mokytajams, kurie moko moksleivius dainavimo meno. TS-LKD Centro skyriaus pirminkė, Kauno miesto savivaldybės tarybos narė Gintarė Skaistė perdavė konservatorių direktoriui Kęstučiui Bliujui padėkos raštą.

Seimo narė V.V. Margevičienė, jau skaičiusi knygą „Žemaitės paslaptis“, taip apie ją atsiliepė: „Tvirta, tikra lietuviška dvasia alsuojanti knyga. Žavi pasiutęs lietuviškas užispyprimas...“ Pati rašytoja A. Ruseckaitė apie Žemaitę sako, kad ji prašoko savo amžių, savo laiką, buvo labai gyvybinga, optimistė, rasdavusi kalbą su jaunimu, o jos laiškuose gausu informacijos apie to meto gyvenimą, buitį ir kasdienybę. Žemaitei atrodė, kad mokslas – pasaulio ateitis.

I Klausimą, kodėl pasirinkta Žemaitė, rašytoja A. Ruseckaitė atsakė: „Žemaitės laiškuose meilės žodžiai, ilgesys,

sielvartas, džiaugsmas, viltis ir neviltis nėra kitokie nei dabar. Tik viskas sukasi ratu. Rašydamas šią knygą, tarytum ir nejau-

čiau šimtmečio nuotolio, rodėsi, kad moteris, vardu Julija, gyvena visai netoliuose...“

Audronė KAMINSKIENĖ

Girdžiuose stribai nesijautė saugūs

Gyvenimas Girdžiuose prieš 70 metų niekuo nesiskyrė nuo kitų Lietuvos bažnytkaimių ar miestelių. Europoje ką tik buvo pasibaigęs karas, bet Lietuvos kaimuose ir miesteliuose šūviai aidėjo kiekvieną dieną. Po kaimus švaistėsi sovietų kareiviai, stribai. Die nomis jie buvo padėties šeimininkai. Ką norėjo, tą pasiėmė, plėšė, vogė, daužė lazdomis ar šampalaus, spardė kuo nors ne įtikusiuosius. Ne viena motina gedėjo nužudyto sūnaus.

Tik Lietuvos partizanai okupantams ir jų tarnams kėlė baimę. Stribai ir kareiviai nesijautė saugūs. Štai dalis Pavidaujo ir Girdžių būrių vyru 1945 metų lapkričio 10 dieną vadovybės nurodymu dalyvavo Tauragės rajono Gaurės miestelio puolime. Miestelį užėmė, stribus išvaikė, keliems juunesniems išpėrė diržu kailį, dar kelių stribus ir aktyvesnius valdžios veikėjus išsivedė su savimi, nusiaubė sovietų valdžios išstaigas. Aišku, tuo žygiu pakėlė žmonių nuotaiką.

Girdžių stribyno sunaikinimas

Kitą dieną, prieš švintant ir Girdžių gyventojus pažadino sprogimai, šautuvų ir kulkosvaidžių kalenimas. Lapkričio 11 dieną sukanka 70 metų, kai partizanai užėmė Girdžių miestelį ir sunaikino stribyną. Sukakties proga verta prisiminti 1945 metų lapkričio 11 dienos įvykius, juolab kad jie gerokai primiristi. Kaip minėta, dalis Pavidaujo ir Girdžių būrių vyru dalyvavo lapkričio 10 dienos Gaurės miestelio puolime ir dar nebuvo grįžę iš tolimo žygio. Esant mažesnėms partizanų jėgoms buvo nutarta ne užimti Girdžius, o tik pagasdinti stribus, kurių Girdžiuose tomis dienomis buvo kelios dešimtys. Jie buvo susirinkę iš įvairių vietų – Be tygalos, Raudonės, Jurbarko ir kitų, ne tik vietinių.

Lydžio rinktinės kuopos vado Gaudento Kisieliaus-Tomo planas buvo tokis: anksti ryta, vos prašvitus, prislinkti kiek galima arčiau stribų būs-

tinės, sulig komanda atidengti ugnį ir pasitraukti. Jūžygis greičiausiai ir būtų pasibaigęs pagasdinimu, jei Girdžių būrio ryšininkas Bronius Mikelaitis (partizanas Ričkus) nebūtu pasiūlęs po stribų būstine pakišti prieštankinę miną. Šią miną praėjus frontui iš po Girdžių tilto išėmė ir parsigabeno į Gudelių kaimą Stasys Pocevičius.

Dvieju partizanų lydimas Bronius Mikelaitis prislinko prie stribyno ir pamégino įkištį miną į pamatuose esančią ventiliacijos angą, bet ji netilpo. Tada paguldė prie namo kampo. Sprogus minai, vyrai, kaip ir buvo planuota, iš visų pusų atidengė uraganiską ugnį iš keturių ar penkių kulkosvaidžių, automatų, karabinų. Sunku net įsivaizduoti, kaip jautėsi „stribeliai“, iš miegų pakelti galingo sprogimo. Pastatas medinis, todėl kulkos skrodė ne tik langus, bet ir sienas. Po tokios operacijos pradžios didžioji dalis partizanų pasitraukė į Girdžių giraitę.

(keliamas į 8 psl.)

Sveikiname

Metai paukščiais nuskrido

Ir nueitų dienų graži rimtis.

Tai, kas praėjo, kas jau buvo –

Tai kraitis, dovana arba lemtis...

Stasė GURKLYTĘ-CICÉNIENĘ garbingo 95-ojo jubilejaus proga sveikina

brolis Bronius Gurklys su šeima

Garbingo 90-ojo jubilejaus proga sveikiname buvusį Vietinės rinktinės narį, karį savanorį **Julių ŽENTELĮ**, gyvenantį Australijoje.

Linkime stiprios sveikatos, ilgu gyvenimo metų, Dievo palaimos ir toliau darbuotis puoselėjant lietuviybę tolimoje šalyje.

Vietinės rinktinės bendražygiai, žmona, giminės ir artimieji

Garbingo 90 metų jubilejaus proga nuoširdžiai sveikiname Irkutsko sr. Badigo rajono tremtinį **Alfonsą JANKAUSKĄ**.

Linkime sveikatos, stiprybės ir Dievo palaimos.

LPKTs Kauno filialas

Sveikiname **Alfonsą JANKAUSKĄ** garbingo 90-ojo jubilejaus proga.

Na tai kas, kad tie metai lyg paukščiai nuplasnojo. Liko darbai ir brandi patirtis. Sveikatos ir ilgu prasmingu gyvenimo metų linki –

buvę Irkutsko lietuvių saviveiklos dalyviai

Padėka

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ antro tomo leidybai paaukojuisiams:

Jonui Šleževičiui – 100 eurų,

Raimondui Mosteikai – 20 eurų,

Stanislovui Bidvai – 20 eurų,

Aldonai Bačiulienei – 25 eurus.

LPKTs valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

O kas paskui?

(atkelta iš 2 psl.)

Skubame kasdienių rūpesčių labirintuose, gyvename tar si atmestinai rašytume gyvenimo juodraštį, kurį paskui, kai turėsime daugiau laiko, pinigų, patirties, esą galėsime ramiai perrašyti, stengiamės negalvoti apie tai, ar mirtis – tai durys, už kurių atsiveria nauji nuostabūs nuotykiai, ar sieną, į kurį paprasčiausiai anksčiau ar vėliau sudūžta kiekvienas gyvenimas. Bandome išstumti mirtį iš akiračio, ją sukarikatūrinti, perkeldami į pomidorų pastos purslais besitaškančius kino filmus. Tačiau vis vien neįmanoma pabėgti nuo žinojimo, kad vieną dieną teks nusimesti vias kaukes, sustoti ir priimti save tokį, koks esi be įvaizdžių grimo. Tądien nebus svarbu tavo turtai, einamos pareigos, diplomi, padėkos raštai, bus svarbu tik tai, ar gyvenai tau skirtą unikalų gyvenimą ir gali

atsisukti į Tą, Kuris tavo laisvę atpirko kryžiaus kančia, Kuris teisia meile, išdeginančia viską, kas tavyje netikra.

Tiksliai nežinau, kas pas kui. Tikiu, kad paskutinis žodis priklauso Gyvenimui. Tikiu, jog tai, kas įauga į širdį, nepranyksta niekada. Tikiu, kad laiko upė nenugarma į nebūties krioklį, bet įsilieja į Amžinybės jūrą. Tikiu, kad Jėzus, verkiantis prie mirusio Lozoriaus, taip pat rauda ir dėl kiekvieno iš mūsų. Ne tik rauda, bet kaskart siūlo prisikėlimą. Tikiu, nors ir žinau, jog nė vienas žmogus negali įdangų įžengtisavo kojomis.

Viešpatie, gaivink ir stiprink mano tikėjimą, neleisk užgesti vilčiai ir mokyk mane taip mylėti gyvenimą, kad galėčiau ne tik lūpomis, bet ir širdimi tarti: „Viešpatie, esu pasiruošęs priimti Tavo dovaną – Sesę Mirtį“.

Andrius NAVICKAS

Kaip jie mus trėmė

1951 metų spalio 2–3 dienomis Lietuvoje buvo surengta trečioji didelė trėmimų operacija kodiniu pavadinimu „Osen“ („Ruduo“). 1951 metų rugsėjo 29 dieną Lietuvos SSR Ministrų Tarybos pirminko pavaduotojas Kazys Preikšas pasirašė Ministrų Tarybos nutarimą Nr. 865, kuriuo vadovaujantis iš Lietuvos į Krasnojarsko kraštą buvo ištremta daugiau nei 16 tūkstančių žmonių, tarp jų – apie 5 tūkstančiai vaikų, iš kurių 39 tremties vietų nepasiekė. Jų mirtys paženklinė lietuvių tremties kelią į Sibirą.

Ši kartą tremiamujų sąrašus buvo patikėta sudaryti vietinė valdžios administracijai ir partijos komitetams, o ne MGB padaliniams. Kaip parodė laikas, „savieji“ neretai buvo dar aktyvesni ir aršesni negu okupantai. Tremiamieji buvo pavadinti „buožėmis“ ir „buožių pakalikais“, nors 1951 metais daugiau negu 89 procentai valstiečių ūkių jau buvo suvaryti į kolūkius. Patikėjus tremiamujų sąrašus sudaryti vietinė valdžiai, atsirado galimybė į juos įtraukti valdžiai neįtikusius, labiau išsilavinusius net ir miestuose gyvenusius žmones, suvedant ir asmenines sąskaitas bei siekiant pasisavinti ištremtųjų turta.

Žinomo Kretingos šviesuolio, kraštotyrininko, muziejiniuko, inžinieriaus Ignu Jablonskio septynių asmenų šeima, iš kurių penki buvo nepilnamečiai 4–14 metų vaikai, pavadinta „buožėmis“, turėjusiais 26 hektarus žemės bei du samdinius ir įtraukta į tremiamujų sąrašus, nors nuo 1936 metų I. Jablonskis dirbo įvairiose Lietuvos valstybinėse istaigoose ir jokios žemės neturėjo.

Kartu su I. Jablonskiu viename traukinio ešelone į Krasnojarsko kraštą ištremtas sodyboje ant Alkos kalno prie Salantų gyvenęs Kazys Beniušis. 1944–1946 metais jis buvo paimtas į sovietinę armiją ir dalyvavęs kare prieš nacius, bet ir tai jo neišgelbėjo nuo tremties, nes jis ir jo šeimos narius, jau ištojusius į kolūkį, savo parašu tremtin išsiuntė pats vietinio kolūkio pirminkas. Dar 1949 metais K. Beniušio karinis bilietas, parodytas jo sodybą apsupusiems saugumiečiams, jo šeimą buvo išgelbėjęs nuo tremties, bet 1951 metais, kai vieno ar kito žmogaus tremti lėmė vietiniai pareigūnai, jis jau neturėjo jokios reikšmės.

Skirtingai nuo ankstesnių trėmimų, kurie vykdavo savaitgaliais, 1951 metų „Rudens“ operacija prasidėjo ankstį antradienio rytą. Tam

buvo organizuotos didžiulės pajėgos: daugiau negu 15 tūkstančių MGB darbuotojų, stribių bei daugiau negu 8 tūkstančiai sovietinių ir partinių aktyvistų, sudarę daugiau negu 2600 „operatyvinį grupių“, ankstį antradienio rytą pasibeldė į pasmerktųjų keliauti į Sibirą namų langus ir duris.

Šių eilucių autorius turėjo galimybę susipažinti su I. Jablonskio šeimos tremties byla, kurioje išlikęs šis „buožių šeimos“ turto surašymo aktas. Komisija, susidedanti iš trijų asmenų, Kretingos rajono vykdomojo komiteto ir apylinkės tarybos atstovų, suraše „ispūdingą“ septynių asmenų šeimos „buožių“ turta. „Trobėsiai: gyvenamas namas iš 3 kambarių ir virtuvės – 1. Devyniolika įstiklintų langų. Gyvuliai: karvė juoda užpakalinėmis baltomis kojomis – 1. Žemės ūkio inventorius: jokio nerasta. Kultūrų pasėliai – neturi. Žemės ūkio produktai: bulvių 250 kg, šieno 750 kg.“

Surašę ir kuklų namų turta su keliais baldais, pianinu, penkiomis kėdėmis, bičių aviliu, vienuolika maišelių cemento, vienu klozetu ir prausykla bei 5 skardos lapais, komisijos narai konstatavo, kad ištremiamoji šeima gyvena Kretingoje, Puškino gatvėje, nors ir tada, ir dabar ši gatvė vadinama Pušyno vardu. Galbūt anas žodis mažaraščiams sovietiniam aktyvistams pasirodė žinomesnis.

Sovietinės valdžios ištaigos ir jų darbuotojai, pasirašiusieji dokumentus, nulėmusius žmonių trėmimą, bei jų aplinka ir vėliau gindavo savo poziciją, nevengdamai atviro melo ir išsigalvojimui, kad tik neteisėtai ištremtieji negrižtu į Tėvynę.

1955 metais I. Jablonskio brolis Juozas, gyvenęs Skuodo rajone, raštu kreipėsi į sovietinės valdžios ištaigas, prašydamas iš tremties paleisti neteisėtai ištremtą savo brolio šeimą. Byloje išlikęs Kretingos rajono vykdomojo komiteto pirminko L. Gūžės 1955 metų rugsėjo 10 dieną rašytas slaptas laiškas, adresuotas Lietuvos SSRS Ministrų Tarybai, kuriame jis išdėsto savo nuomonę, kodėl I. Jablonskio šeimos negalima paleisti iš tremties.

Tai tipinis menkai išsilavinusio, mažaraščio sovietinio pareigūno melo ir keršto labiau išsilavinusiam savo tautiečiui pavyzdys. Laišką cituoju visą, neredaguotą, kad skaitytojas galėtų įvertinti šio valdininko „kürybinius sugebėjimus“: „Jablonskas Ignas, Prano buržuazinėje Lietuvoje buvo smetoninės armijos kariuinkas. Statant Tarybų valdžią

Lietuvoje Jablonskas vedė antitarybinę agitaciją. Laike vokiečių okupacijos Jablonskas I. P. dirbo Kretingos Pramkombinato direktoriu, aktyviai padėjo vokiškiems okupantams. Jis versdavo darbininkus su ginklu saugoti geležinkelio tiltą ir kitas imones, su darbininkais, kurie nepadėjovokiečiams Jablonskas elgėsi griežtai. Po Didžiojo

Tėvynės karo iki iškėlimo iš LTSR Jablonskas vedė antitarybinę agitaciją gyventojų tarpe nukreiptą prieš Tarybų valdžią ir kolūkius. Dirbdamas tarybinėse ištaigose dirbo blogai ir daug kur kenkė. Jablonskas Kretingoje palaikė ryšius su reakcinių katalikų kunigais. Po iškėlimo naujai pastatytame name Jablonsko buvo rastas nelegalus išardytas ginklas.

Jablonsko I. P. šeima susidėjo sekanciai: jis patsai, žmona ir trys sūnūs, gimę 1937, 1938 ir 1947 metais, duktė, gimusi 1947 metais. Iš profesijos Jablonskas buvo inžinierius, Kretingo turėjo nuosavą namą.“

Kaip savo prisiminimuose raše I. Jablonskis, paryčiais į namų langą pasibeldęs MGB majoras, ginkluotas sargybinis ir kelios sovietinės aktyvistės moterys pasiruošimui išvykti skyrė dvi valandas. Buvo leista pasiūmti drabužius, patalynę, smulkius virtuvės reikmenis ir maisto.

„Nuo ko pradėti? Vaikai tebemiega, žmona laužo rankas ir verkia. Tačiai ji greitai susitvardo, ginkluoto sargybinio lydima pasikviečia porą kaimynų, pakeliami iš miego vaikai, kurie greitai viską supranta ir nuostabiai laikosi...“

I. Jablonskis, daug laiko skyrės kraštotyrai ir archeologijai, buvo surinkęs ir išsaugojęs daugybę vertingų knygų, tarp jų – 17–18 amžiaus bažnytinį metrikų. Kurias pasirinkti? Prie knygų atrinkimo jis užtruko beveik visą pasiruošimui skirtą laiką, jų prisikrovės bent 3 maišus, tarp jų – ir Lietuvos istorijos instituto 1951 metais Kretingos rajono Kurmaičių kaime vykdytų archeologinių kasinėjimų juodraštinę matavimų medžiagą ir siek tiek vamano popieriaus. Tai ateityje jo šeimą išgelbės nuo bado mirties. Iš Sibiro Lietuvos istorijos instituto Archeologijos sky-

Slapta nuotrauka iš tremimo akimirkos

riaus vadovui Pranui Kulikauskui siunčiami darbai ir už tai gaunamas atlygis padėjo I. Jablonskiui ir jo gausiai šeimai išlikti rūsiomis Sibiro sąlygomis.

Bronė Jablonskiene, padedama kaimynų, į pagalvię ir patalynį užvalkalus sukrėvė visas turimas nedideles baltinių atsargas ir drabužius. Maisto atsargų nedaug: vienas maišas su avižiniais miltais, pusmaišis ruginių ir pora maišų bulvių, dar gabalas mėsos, kurį atnešė kaimynė G. Drungilienė. Dar vėliau, jau vagone, belaukiant išvažiavimo, gerieji kaimynai Ignas Vičius ir Emilia Kiesaitė, spėjė papjauti tvarte užsilikusį bekoną, atvežę jo mėsą.

I paklodes surišo virtuvės reikmenis: puodus ir keptuvės. Nors ir atidžiai ginkluoto sargybinio stebimai, B. Jablonskienei pavyko iš siuvamosios mašinos stalelio išimti „Singer“ mašiną ir, mikliai apsukus paklode, ją paslėpti ryšulių krūvoje – Sibire daugiau vėl šeimai ji labai pravertė. O sovietinės aktyvistės, aklai stebėjusios ši siuvamosios mašinos stalelj, kad neišsivežtų, ir jau svajojusios jį prilausti, taip ir liko nieko nepešusios.

Su ašaromis akysė Jablonskiene atsisveikino su kaimynais. Sunkvežimis pasuko į miesto centrą, sustojo prie MGB pastato. Kažkas iš praeivių į sunkvežimio kėbulą įmetė porą kepalų duonos, padėvėtą drabužį. Nnetrukus pajudėjo Salantų link į Kūlupėnus, kur tremiamieji buvo laipinami į vagonus.

Ešeloną sudarė 13 prekių

Milda ir Žibutė Jablonskytės bei Dalia Beniušytė

vagonų. Juose tarp mantos ryšulį susigrūdė nuo 40 iki 60 žmonių. Jauniausiam – 32 dienos, vyriausiam – jau per 90 metų...

2015 metais Klaipėdos apygardos teismas kaltu dėl civilių Lietuvos gyventojų trėmimo 1951–1952 metais į Sibirą pripažino buvusį Lietuvos KGB pirmininko pavaduotoją 86 metų Henriką Vaigauską, tais metais dirbusį Klaipėdos MGB ir turėjusį leitenanto laipsnį, jo parašas yra ir Jablonskių šeimos trėmimo byloje. Jam skirtas dvejų metų laisvės aprabojimas, įpareigojant nekeisti gyvenamosios vietas ir naktį būti savo namuose.

O šimtų ir gal tūkstančių tautiečių, kurių parašai nulėmė dešimčių tūkstančių ištremtųjų, ištverusiu Sibiro tremties išbandymus ir kančias, jau néra šioje Žemėje. Jiems teisėjas bus tik Dievas...

Romualdas BENIUŠIS

Tik maža prisiminimų dalelė

Sunkinamas įvairių negalavimų, suprastėjusios regos ir klausos, nepakankamos aplinkinių ir valdžios pagalbos senyvam žmogui, Kauno rajone Garliavoje gyvenantis ir rugsėjo mėnesį 96-ąjį gimtadienį atšventęs Steponas Taškus dar sugeba šiek tiek pasirūpinti namais ir nedideliu ūkeliu. Tačiau nueiti iki pagrindinės gatvės ir bažnyčios – vis sunkiau. Vartydamas albumus su senomis, uošvienės išsaugotomis nuotraukomis ir pasakodamas apie vinguotą, nemenkų išbandymų paženkliną gyvenimo kelią, jis teigia, kad atsiminimams rašyti laiko nelabai turėjęs: „Čia tik maža dalelė, ir dešimtosios dalies nėra... Kada galėjau rašyti, reikėjo dirbtis, nebuvu laiko. Reikėjo statytis, viskas atimta buvo. Niekas negalvojo apie jokius rašymus...“

Steponas pats stebisi, kiek dar daug visko atsimena. Žavėtis verta: jo šviesiu protu, atmintyje išlikusiais tiksliais faktais (pavardėmis, miesteliu, geležinkelio stočių pavadinimais), sugebėjimu blaivai vertinti šiandienos įvykius. „Aš pasenau. Buvau stiprus... Gabus. Greit orientavausi. Jei būčiau žioplys, nebūčiau išgyvenęs. Daug šachmatai man padėjo. Va, medaliai. Tie, kurių nepavogė“, – išsaugotus brangaus atmimino daiktelius rodo senolis.

Išlėto, rūpestingai dėliodamas mintis, pasverdamas žodžius, Steponas atvėrė savo gyvenimo pasakojimų skrynią... Gimė 1920 metais Kaune. Jo tėvas buvo karo felčeris, todėl šeimai ne kartą teko kraustytis iš vieno miesto į kitą, kol galiausiai jis apsistojė Akmenėje. Nors ir anksti tapė visišku našlaičiu, Steponas sugebėjo išgrendinti kai kurias didžiasias savo jaunystės sva Jones: įstojo į Šaulių sajungą, pasisiuvo šaulio uniformą, sudalyvavo sajungos 20-mečio šventėje Kaune. Vėliau gyvenimo tékmė toliau darniai dėliojo biografijos faktus. 1940 metų lapkritį sukūrė šeimą. Netrukus vienas po kito gimė duktė ir sūnelis. Tačiau šalį užgriuvusi svetima jėga sujaukė ramią jo gyvenimo idilę.

Visų pamirštasis Vietinės rinktinės istorijos epizodas

Vienas po kito rikiuoja praeities epizodai atmintyje: slapstymasis nuo paėmimo į Raudonąją armiją, pirmųjų karo dienų chaosas ir beprasmes žūties. Vienas unikalus pasakojimas apie įvykį, kuris dar neatkreipė besidominčių Lietuvos istorija dėmesio, tarsi prašos būti paskelbtas pirmas.

Atsiliepdamas į generolo

Povilo Plechavičiaus kvietimą stoti ginti kraštą Steponas Taškus užsiraše savanoriu į kuriamą Vietinė rinktinę. Jų dalinys buvo dislokuotas Plungėje, vienuolyne už Babrungo upės. Kartą jaunatviškos drąsos nestokoje vyrai nusprendė pamokyti vokiečių komendantūros kariškius, engusius lietuvius ir neleidusius jiems vaikščioti šaligatviu. Kadangi tiltas buvo saugomas, nusivilkė drabužius perbrido per upę. Prie komendantūros užvire muštynės. Ne mažai lietuvių ir žuvo subadyti durtuva pastato koridoriuose. Steponas pabėgo už bažnyčios ir įlindo pas kažkokį žmogų. Grįžus į kareivines jėms liepė apsimesti miegančiais ir kad nė čiušk. Į miestą buvo iškiesta reguliarojo kariuomenė. Jei vokiečiai būtu sužinoję, kad „plechavičiukai“ dalyvavo šiose riaušėse, būtų visus sušaudę. Bet niekas neišdavė. Gaila, daug vėliau Steponui susitikus su keliais plungiškiais, šio įvykio jau niekas iš jų neatsiminė.

Ieškojo partizanų, pateko į Raudonąją armiją

Per Žemaitiją persiritus frontui buvusiam Vietinės rinktinės kariui toliau namuose slėptis buvo nebeįmanoma – suims. O kur vienas dingsi? 1944 metų rudens pabaigoje Steponas bandė prie Luokės ieškoti partizanų, bet nesėkmingai. Grįždamas užsuko pas pažiūstamus senukus į Žerkščių kaimelį. Jie padžiovė sušlapusius drabužius iškūrentoje pirtyje, o patį išsiuntė miegoti į kluoną ant šieno. Naktį kieme pradėjo smarkiai loti, draskytis šunys. Pastūmės lentą ir išlindę į miško pusę Steponas atsistojė vienais klumpiais ant sniego. Matė, kaip tolyn keliuku nutolo du žmonės. Ten už miško buvo aerodromas nedideiliems rusų lėktuvams nusileisti. Netrukus į kluoną atbėgo jauna šeimininkė dukra – išprievertauta, apdraskyta krūtine, buože apdaudžytu veidu. Perspėjusi Steponą, nubėgo per lauką pas kaimynus. Reikėjo dingti ir jam.

Netrukus Steponas nusprendė traukti pėsčiomis pas savo švogerį į Panemunėlį ir prisijungti prie partizanų, vadovaujamų kažkokio tenykščio vado Vitkaus. Su miško darbininku padarė mainus – iškeitė savo kišeninį laikrodį į jo pažymėjimą ir iškeliau. Pakeliui vis tiek teko labai saugotis. Padėjo svetimi žmonės, suteikdami nakyvę ir paveždami per pavojinęs kelio atkarpas.

Gal būtų įvykdės sumanymą ir tapęs partizanu. Gal paskui

būtų jis kur nušovė. Tačiau Panemunėlio valsčiuje tuo metu kaip tik vyko jaunuolių gaudymas į sovietų armiją. Daug bėgusių nušovė, o Steponą pagavo. Uždarė į Ročiškio kalėjimą, o po kokių poros savaičių išvežė į Kauną. Čia jau buvo „labai daug prigaudyta Lietuvos“. Atsimena, jog laikė salėje, maždaug toje vie-

toje, kur dabar pastatas su Sauļės laikrodžiu (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinės fakultetas). Niekur neišleido, net i pirtį nevarė, tik surengė Beatricės Grincevičiūtės koncertą.

Vieną rytą, atvykus kažkiam karininkui, visus išrikiau ant plento prie Vytauto bažnyčios (dabar Karaliaus Mindaugo prospektas). Gatvės būriavosi daug žmonių. Aplinkui – kareivis prie kareivio, ginkluoti automatais. Ir visus „šagom marš“ (žengte marš) į Šančių stotį, kur jau stovėjo paruošti prekiniai vagonai, su sargybomis ir kulkosvaidžiai ant viršaus.

Taip Steponas pateko į sovietų kariuomenę. Su svetimo žmogaus pažymėjimu ir Antano Vanago pavarde.

Nuo žūties išgelbėj... šiltinė

Atvežę į Minską varė į vagoną-pirtį, o paskui išvežė į Brianską. Pamena, kaip juos, dar nekariškai apsirengusius, pasitiko sulaukėjusi minia: „Kai įjom, mums civiliai spjauči akis. Fašistai, šaukė. Bet rusiškai mažai supratom dar.“

Brianske apgyvendino „kareivinėse“ – arklių. Išdavė uniformas. Per kelias savaites visi taip buvo išsekinti menko davinio, jog atėjus karininkams, būdavo, nieko kito neišgirsi, tik klausimą, kada veš į frontą. Nežinia, ar dauguma vėliau nesigailėjo taip skubėjė. Kai juos atvežė į Ezerę (šiauriau Mažeikių), ten ties Liepoja vyko tokie aršūs mūšiai, jog nedaug išliko gyvų. Sovietų pėstininkai atakuodavo įtvirtintas vokiečių pozicijas, apkastus tankus, o juos iš oro dar kulkosvaidžiai šienaudavo savi lėktuvai – „nebuvo jokios tvarkos, kaip skerdykloje...“

Trims dalinyje tarnavusiems lietuviams „pasiekė“ – jie susirgo šiltine ir buvo išsiūsti atgal į Brianską. Laiką, praleistą ligoninėje, Steponas prisimena lyg pro miglą: „Keturiadasim dienų nežinojau, ar

gyvensiu, ar mirsiu. Nė vieno plauko niekur nebuvu likę“.

Vienas iš šių trijų buvo garsaus boksininko Algirdo Šociko brolio Juozas. Jis buvo taip nusilpęs, kad kiek atsigavę Steponas turėjo savo ranka rašyti laišką jo seseriai. Sužinojusi apie broli, ši atvežė vaistų.

Bežicos kolūkyje

Laimei, karas ėjo į pabaigą. Liga išgelbėjo nuo fronto, bet karinę tarnybą reikėjo testi. Vėl prasidėjo apmokymai, kiekvienos savaitės pradžioje vykdavo „politzaniatija“ (politiniai užsiėmimai). Kareivai buvo nuvaryti į šalia Briansko esantį Bežicos miestelį, į kolūkį sodinti bulvių. Prisiklausę politinių užsiėmimų, pradėjo klausinėti, kur čia tie kombainai, kurių turėjo pakeisti arklius. Omoterys rodo sau į krūtines – va!

Valstiečių šeimos, likusios be vyrų, badavo. Kareivai bent jau silkės gaudavo. O kolūkietės ējo į rinko žuvų galvas, trynė ir kepė iš jų vaikams „lepiškas“ (paplötėlius). Dabar tokiai ir šuo neestų. Steponas su draugu nutarė padėti savo šeimininkai – vienišai moteriai su dvimi vaikais. Bulves ējo sodinti dviese – vienas kasė, o kitas įmesdavo. Laukai begaliniai. Atsižymėjo vietą ir supylė šiek tiek bulvių, kad naktį galėtų išskasti. Moteris, sužinojusi planą, išsigando: „Oj, jei pamatys, viskas – ir jūs gatavi, ir aš“.

Tačiau kareivukai nuramino ir nuėjė parneše daugiau nei pusę maišo bulvių. Už tai ruselė puolė jiems batus bučiuoti. Papasakojo, kaip užėjė vokiečiai išdalino žemės, davė arklius, vikių, avižų – jei ne jie, būtų jau baidu išmirę. Steponas klausėsi pasakojimo ir savo ausimis netikėjo – gal „špionė“ kokia, kad taip prieš valdžią šneka? Todėl nuėjo pasižiūrėti mokyklos: klasė – ilgas kambarys, kuriame kabo Stalino portretas, ant taburetės pastatytas kibiras. Suolių nėra. Steponą ap-

émė siaubas pabuvus tokiam kolūkyje.

Batai majorui

Vieną dieną kareivius susodino į traukinius ir išvežė į Kirrovą. Po kurio laiko – vėl sugrūdo į vagonus. Alkanus vėžiojo tris paras. Pasklidio kalbos, kad į japonų frontą, į Kurilių salas veža. Tačiau išlaipino Chobotovo stotyje netoli Mičiurinsko (Tambovo srityje). Ten Steponas užsiraše į „sapiorų“ (inžinierinės kariuomenės karių) komandą, net gerai neužuokdamas, kas tai yra. Apgyvendino apgruuvusiose „zemliankose“ (žeminėse), kurias reikėjo remontuoti. Tuo metu pradėjo parvežinėti ir karius iš fronto. Jei jie būtu ginkluoti, kaži kaip čia būtų buvę, spėlioja Steponas. Isivaizduokite, émė Oderi, Berlyną, o čia atveža ir į tas „zemliankas“, į Tambovo miškus: „Jeigu kur nekélė skandalą, tai dar nieko. O kur pakelė davo skandalą – kariavom, taip ir anaip. Tai naktį pažadindavo. Aš nežinau, nemačiau, ką sujais padarė, bet jie jau negriždavo“.

Išgirdės, kad užsirašę „sapiorų“ Steponas nieko nemoja, gvardijos majoras Škulkinas įskeikė. Tačiau vėliau, išsiaiškinus, kad vaikinas turi amatininko patirties, jis buvo paskirtas batusiuviu ir gavo du pagalbininkus. Gerai būdavo, kai siūlė, adatą turėdavo, ovinių nebuvu – teko iš išardytų ir ištiesintų spygliuotų vielų gamintis. Odos gabaliuką pradurdavo – ir jau turėdavo „guziką“ (sagą).

Naujų batų sau užsipašrė ir majoras. Steponas svarstė: iš ko juos gaminti? Škulkinas nepasimetė – sugalvojo iš amerikietiškos mašinos naktį brezentą gabala išpjauti. Tokį medžiagos gavimo būdą pasiūlė Steponui. Padams, vidpadžiams žaliavos nusiardytis nuo angliskų batelių, kad niekas nematyti. Steponas pats néjo, liepė pagalbiniams – tie naktį išpjovė brezenta. (keliamas į 7 psl.)

2015 m. spalio 30 d.

Tik maža prisiminimų dalelė

(atkelta iš 6 psl.)

Pasiuko batus, pasigamino juodo tepalo išsudeginto gumos gabalo, nutepé, nuvaksavo ir nunešė Škulkinui. Tas liko patenkintas – atsiprašė, kad buvo Steponą mulkiu išvadinės, ir pavainišino pietumis.

Skundikai „matė“ partizanaujant

Kad neišsiduotų, būdamas armijoje Steponas išvis negalėjo palaikyti ryšio su šeima. Tėviškėje apie jo likimą irgi niekas nežinojo. Išskyruis NKVD informatorius, kuris ir toliau neše valdžios organams išgalvotas žinias apie jo nuodėmes. Apie tai Steponas vėliau sužinojo iš akmeniškio Telesforo Petraičio, kuris buvo persekiojamas už spekuliaciją kiaušiniai. Todėl jam teko iširengti slėptuvę spintoje. Iš ten pasidarešskylutę įgretimą butą, kur gyveno saugumietis, jis galėjo girdėti, kas užeidavo ir ką snekėdavo. Pasirodo, tuo metu, kai Steponas buvo sovietų armijoje, buvo mačiuosi jį su ginklu miške!..

Baigęs tarnauti ir grįžęs į Lietuvą Steponas Taškus neilgi galėjo džiaugtis ramiu gyvenimu. 1946 metų birželį paleistas iš armijos, rugpjūtį jis jau buvo areštuotas. Prasidėjo kalinimas ir tardymai Mažeikių, Šiaulių, Vilniaus kalėjimuose. Kaip „tévynės išdavikas“, Šiauliuse karo tribunolo buvo nuteistas dešimčiai metų lagerio ir penke-

riems metams tremties. Steponas prisimena, kad visas „teismas“ truko tol, kol buvo perskaitytas nuosprendis ir jis padėjo savo parašą.

Oraus gyvenimo besiekiant

Senyvo amžiaus žmogui mūsų šalyje vis dar tenka įdėti nemaižai pastangą, kad apsirūpintų būtiniausiais dalykais. Po kelerių metų laukimo eilėje klausos aparatui gauti nuėjes atsiimti sužinojo, kad atidavė kitam, nes jam nepriskambino. Bet kaip žmogus gali atsilipti, jei jis neprigirdi? „Tai valdžia gal laukia, kad aš numirčiau? – piktinasi Steponas. – Žino, kad aš ilgai nebūsiu čia“. Senolis sunkiai nueina į seniūniją ar parduotuvę. O kaip bus toliau, nežinia.

Steponui sunku ir su teisniais dokumentais susitvarkyti. Dvidešimt šešis metus jų namuose gyvenusi žmonos sesuo paliko įgaliojimą tvarkyti jos pinigus banke ir kitą turtą (miško sklypą). Kai mirė, Steponas ją palaidojo už savo pinigus, pastatė paminklą. Ir tik tuomet sužinojo, kad įgaliojimas po mirties nebegalioja – notarė išduodama to nepaiškino. Todėl niekas negrąžina net tų pinigų, kuriuos senolis išleido išlaikydamas giminaitę, pirkdamas malkas. Valdžia neižino, kur jos kapas, nei paminklo prižiūri. Teisme valstybės atstovas stebėjosi elemen-

tariais dalykais: „Kam reikėjo gedulingų pietų, kam reikėjo bažnyčia laidoti?..“ Mūsų pokalbio metu Steponas svarstė, kur kreiptis tokiu atveju – į Prezidentę ar į kokį laikraštį.

Kai Steponas pradėjo reikalauti iš ižūlaus kaimyno, kad šis atstatytų tvorą, kuria bestydamas gretimame sklype didžiulį namą išgriovė, šis senukai primušė, pastūmės nugriovė. Po to senoliui mėnesį teko gulėti ligoninėje, tačiau Steponas nepasidavė – išsireikalavo, kad skriaudikas padengtų ir ligoninės išlaidas, o ne valstybė. Dabar tas piktavalis šalia nebegyvena – su žmona išsiskyrė. Ant kitų jo šeimos narių Steponas nepyksta net ir po penkerių teismų metų – pasikvietė į savo devyniasdešimtmecio šventę:

„Vokiečiai su prancūzais, su graikais susitaikė, o mes ką, kaimynai, negalim? Negali visą laiką žmogus pyktis...“ Nors Steponas ir principingas, bet draugiškas ir ne savanaudis – apleistą 9 hektarų ūkį su namu, svirnu, sodu, pasitaręs su Sajūdžios skyriumi ir draugais, padovanovo geram kaimynui, lietuviui ūkininkui. Šiai dienai senolis norėtų sulaukti pagalbos namuose Garliavoje ne tik iš valdininkų. Jis tikisi surasti sąžiningą moterį, kuri sutiktų gyventi atskirame kambarje ir padėtijam susitvarkyti subūtiniaišais namų ruošos darbais.

Rokas SINKEVIČIUS

Skelbimai

Spalio 30 d. (penktadienį) 11 val. LPKTS Šiaulių filialas organizuoja lapų grėbimo talką Šiaulių Ginkūnų kapinių Tremtiniių sektorius. Apsirenkite darbiniais drabužiais, atsineškite šukšlių maišų su grėbtiems lapams supilti.

Lapkričio 2 d. (pirmadienį) 14 val. Kauno Petrašiūnų kapinėse prie „Tautos kančios“ memorialo LPKTS Kauno filialas kviečia paminėti Vėlines – Mirusiųjų atminimo dieną.

Dalyvaus LPKTS Kauno buvusių tremtiniių choras „Ilgesys“ (vadovė Bronė Paulavičienė).

Kviečiame dalyvauti, uždegti žvakelių, padėti gėlių, malda prisiminti negrūžiusius iš Sibiro platybių.

Lapkričio 2 d. (pirmadienį) 12 val. LPKTS Šiaulių filialo narius kviečiame ateiti į Šiaulių Ginkūnų kapines prie Tremtiniių sektorius pagerbti išėjusiuosius amžinybėn. Atsineškite žvakucių.

Lapkričio 5 d. (ketvirtadienį) 10 val. LPKTS Kuršėnų filialas prisijungia prie pilietinės akcijos „Uždekl žvakutę savo krašto partizanams“ ir kviečia pagerbti išėjusius amžinybėn krašto partizanus, tremtinius. Susikaupti maldoje, uždegti žvakutes. 10.30 val. išvyksime iš L.Ivinskio aikštės autobusų stovėjimo aikštėlės. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Užjaučiame

Mirus Lietuvos laisvės kovos sajūdžio Tauro apygardos partizanui, dimisijos leitenantui, buvusiam gulagų kaliniui, buvusiam tremtininiui, Lietuvos Sajūdžio Vilniaus skyriaus tarybos ilgamečiam nariui Vytui Masikonui, Vilniaus sąjūdininkai nuoširdžiai užjaučia giminės, artimuosius ir bendražygius.

Dėl staigios mylimo sūnaus mirties nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Prienų filialo pirmininkės pavaduotoją Joną Karavičių.

LPKTS Prienų filialas

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com,

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Jonas Ragažinskas 1929–2015

Gimė Panevėžio aps. Pasvalio r. Pumpėnuose, ūkininkų šeimoje. 1946 m. šešiolikmetis Jonas, su motina ir seserimi gyvenės Mitabynės kaime, buvo areštuotas, nuteistas ir įkalintas lageryje Karelijos respublikoje. 1948 m. reabilituotas, grįžo į Lietuvą. Apsigynė Panevėžyje, sukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris. Dirbo Panevėžio aklųjų kombinato brigadininku. Buvo išrinktas į Panevėžio miesto tarybą. Bendradarbių buvo vertinamas kaip darbštus ir sažiningas. Nuo 1991 m. LPKTS narys.

Palaidotas Panevėžio miesto kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiame giminės ir artimuosius.

LPKTS Panevėžio filialas

Vytas Masikonis 1927–2015

Gimė Marijampolės sav. Padovinio k. Buvo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės partizanas, slapyvardžiu Plutonas. 1945 m. sužeistas mūšyje pateko į nelaisvę. Nuteistas 10 m. lagerių Kalėjo Komijos Uchtos, vėliau Kazachstano lageriuose. Dirbo vario kasyklose. 1956 m. iš lagerių išleistas, nuyko pas tremtyje Irkutsko sr. buvusių motiną. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Aktyviai dalyvavo patriotinėje veikloje. Gavo kelis aukštus vyriausybinius apdovanojimus.

Palaidotas Plutiškių kapinėse, Marijampolės savivaldybėje.

Jadvyga Gražina Jakubauskaitė-Šnapštienė 1934–2015

1948 m. ištremta į Irkutsko sr. Taišeto r. Kvito Širpotrės gyvenvietę. Dirbo plytinėje, vėliau – baldų fabrike. Į Lietuvą grįžo 1957 m. Apsigynė Kelmėje, vėliau Šiauliuse. Dirbo autotransportu įmonėse. Sukūrė šeimą. Užaugino sūnų.

Palaidota Šiaulių miesto Ginkūnų kapinėse. Užjaučiame marčią Vaidą, vaikaitį Lauryną, seris Valeriją ir Reginą, broli Juozą.

LPKTS Šiaulių filialas

Adelė Naujokaitytė-Naujokaitienė-Mickaitienė 1923–2015

Gimė Šakių r. Lauciškių k. 1949 m. areštuota. Kalėjo Karagandos Džezkazgano, Kengyro lageriuose. Į Lietuvą grįžo 1956 m. Užaugino du sūnus. Į Radviliškį persikelė 2005 m.

Palaidota Šeduvos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnus ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Kazys Ragušis 1937–2015

Gimė Kauno r. Noreikiškių k. tarnautojų šeimoje, auginusioje du sūnus ir dvi dukteris. Tėvas dirbo Žemės ūkio banko valdytoju, motina – mokytoja. 1951 m. šeima ištremta į Tomsko sr. Kargasoko r. Sangalką. Dirbo sunkius miško kirtimo ir ruošos darbus. Grįžę į Lietuvą rado svetimų nualintą tėviškę. Apsigynė Naujojoje Akmenėje. Su žmona Regina dirbo Naujosios Akmenės cemento gamykloje. Sulaukė dukters.

Palaidotas Naujosios Akmenės kapinėse.

Užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Buvę Sangalkos tremtiniai

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Austėja Žostautaitė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2160 egz.

Kaina
0,58 euro (2 litai)

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I J O S
R Ė M I M O
F O N D A S

Girdžiuose stribai nesijautė saugūs

(atkelta iš 4 psl.)

Tačiau Girdžių būrio partizanai, vadovaujami V. Sederavičiaus-Viktoro, pasiliko ir pradėjo gainioti sprogimo ir šūvių apkaitintus stribus. Stribas Kuolys šoko į Mituvą ir plaukė į kitą pusę. Stribą Bogdanskį, kuris budėjo prie telefono pašte, nušovė patys stribai.

Netrukus Jurbarko kelyje pasirodė mašinos, pilnos garnizono kareivių. Viktorui su savo vyras reikėjo skubiai trauktis, nes priešo jėgos buvo keliskart didesnės. Garnizono kariai pasipylė į mašinų ir ėmė šaudyti negausų besitraukiančiųjų būrių. Bet partizanai atsišaudydamai be nuostolių pasiekė Girdžių miškelį. Tik Girdžių būrio vadas Sederavičius-Viktoras buvo sužeistas.

Girdžių bei apylinkių gyventojai apie tuos įvykius žino ne iš sovietmečio enciklopedijų. Sovietų padedami „atgavę valdžią“ gyvi likę stribai išsivare į Jurbarką keliolika Girdžių gyventojų, kuriuos kaltino nevažinojusius apie būsimą puolimą ir nepranešusius. Kaip žinia, sovietiniai tardymo metodai irgi giliai išsirėžia į atmintį.

Liudininkų pasakojimai

Apie įvykius pasakoja Vytautas Urbutis, gimęs 1930 metais Gudeliuose: „Po Girdžių puolimo atėjo pas tėvą Antaną Urbutį partizanas Zaturskis ir prašė su arkliais atvažiuoti ir pamiti sužeistą partizaną, kuris buvo paguldytas mokyklos aikštėje. Jis privažiavo prie Kazimiero Lazdausko namų, o partizanai įdėjė į paklodę atnešė sužeistąjį. Tuo tarpu iš Jurbarko atvažiavo mašina garnizono kareivių ir puolė partizanus. Tėvas grioviai, kad nenušautų rusai, vėliau ir keliu pristatė sužeistąjį pas Motiejų Pinaitį, vėliau pas Kundrotus, kurie aptvarstę nuvežė į mišką. Partizanai atsišaudydamai traukėsi kitu keliu, kad nukreiptų dėmesį nuo tėvo vežimo. Maždaug po metų tėvas buvo suimtas. Jį tardė Jurbarke ir Raseiniuose. Nuo sužeisto partizano vežimo jis išsigynė sakydamas, kad nežinojo, kas pas jį atėjo – stribai ar partizanai, nes jie buvo apsirengę civiliais drabužiais, ginkluoti, jis bijoje ir turėjęs važiuoti.“

1946 metais A. Urbutis buvo nuteistas už prievolių nevykdymą ir dviem metams išsiustas į GULAGą.

Įvykių dalyvis Jonas Počius, gimęs 1922 metais Girdžiuose, prisimena, kad „po Girdžių puolimo stribai išsivare apie 14 žmonių į Jurbarką tardymui. Tardė senajame stribyne. Tardydavo rytais apie 4–5 valandą. Man sudaužė galvą

ir sulaužė šonkaulį. Nedavė neivaistą, nei kas gydė. Kamerone (daržinėje) buvau kartu su Mykolu Švedu. Jis buvo tiek sumuštas, kad ant nugaros nebuvo odos – bėgo skysčiai. Baltiniai buvo atraitoti ir užmauti ant galvos. Kai vesdavo tardyti, atraitodavo baltinius. Jį smarkiai mušė stribas Banys. Aš palikau M. Švedui milinuką ir jis man iš Sibiro parašė padėkos laišką. Mane paleido po 18 dienų“.

Jono brolis Pranas Pocius, gimęs 1924 metais Gudeliuose, prisimena kitą tos dienos įvykių epizodą: „Ant „deko“ keturi partizanai nešė sužeistą partizaną Viktorą. Tuo tarpu garnizono kareiviai ant Mituvos tilto šaudėsi su partizanais. Stribas Rėklaitis ant tilto stovėdamas šaudė į Girdžių pusę. Jam partizanų paleista sprogstamoji kulką pataikė į ranką. Girdžių stribyno gonkose gulėjo stribai, matyt, gavęs per galvą.

Po puolimo stribai éjo prie namų ir liepė visiems, kas buvo namuose, iš jų išeiti. Man išėjus iš namų pakeltomis rankomis, gavau šautuvu buožę per galvą ir nugriuvau. Su broliu Jonu mus nuvarė netoli Girdžių bažnyčios ir paguldė prie medžių netoli varpinės ant pilvų ir keletą kartų šové iš pistoleto prie pat galvos. Paskui mane su vienomis kojinėmis nusivarė į Tamošaitynę, kur buvo sovietų garnizonas. Rusai vis žiūrėjo Girdžių giraitės pusēn. Muspastumė į šlaitą ir liepė nusisukti. Galvojau, kad nušaus. Čia buvo ir stribas Antanas Lekevičius, kurį aš, o jis mus, pažinojo. Sušukau jam ar jis mūsų nepažsta, nes mes ne iš miško, bet jis nieko mums neatsakė. Garnizono kareiviams nuėagus giraitės link, mus su broliu saugojo stribas liepė mums lipti į šlaito viršų. Nuvarė į Tamošaičių namą. Ten šeimininkė mus pavalygdino.

Atvarė dar Globi, kuriam stribas davė su šautuvu per pečius, ir Kairaitį. Sustatė mus po du prie K. Bylos namo (prie dabartinės autobusų stotelės), dar atvežė į stribą, kurį patys nusišovė. Atvarytus žmones ir nušautus stribus sukrovė į du vežimus. Vienas stribas su pistoletu vis taikė į priekyje stovinčius žmones.

Nuvarė į stribyną Jurbarke, Donelaičio gatvėje. Susodino ant šaligatvio. Priėjės stribas spryrė man batu į burną. Suteinus šaukė po vieną tardyti ir smarkiai mušė. Apie vidurnaktį varė surikiutotus po du į daboklę. Tardė visą savaitę naktimis. Išlaikė nuo sekmadienio iki kitos sekmadienio ryto, paleido“.

Antanas Mikelaitis, gimęs 1923 metais, taip pat įvykius

matė savo aki-mis: „Barškietis, Kairaitis, Kleopas Globys ir dar vienas iš Dargių buvo su-statyti prie bu-vusio stribyno. Vienas į ranką sužeistas rusų kareivis, už jos susiémės, viskiš-davo pistoletą K. Globiui prie galvos ir grasindavo nušauti. Šis vis persižeg-nodavo. Globiui grasindavo už tai, kad jis pasakės pas jį pasislėpusiam stribui, kad ateina partizanai, kai tuo tarpu ten buvo stribai. Tai privertė stribą bėgti iš K. Globio daržinės ir jį pasiviję saviškai nušovė. Paše buvęs stribas atbėgo prie mano namų ir pa-krančio bėgo toliau. Jį atsivijęs vienas stribas apdaužė automatu šonus, nors jis pakėlęs rankas sakė, kad savas. Jį va-rėsi pro mano namus Girdžių link. Tuo tarpu atėjės kitas stri-bas išsitraukė

pistoletą ir šovė į jį. Man liepė pasiūmti arklį, branktą ir nu-vilkti nušautą stribą į Girdžius. Tada iškratę jo kišenes pamatė, kad tai stribas ir liepė man pasiūmti vežimą. Įkėlė jį į vežimą ir liepė vežti jį į Gir-džius. Atvažiavęs prie stribyno palaukiau, kol iš pastato išneše ir sudėjo į mano veži-mą aštuonis partizanų sunai-kintus stribus, o kitus aštuoni sukrovė į Janušo vežimą. Kraudami nežiūrėjo nei kur galva, nei kur kojos. Niekas mūsų nei saugojo, nei lydėjo, kai mes vežėme juos į Jurbar-ką. Pažiliugusiu keliu nuvežę juos į Jurbarką, palikome prie stribyno.“

Partizanas Antanas Kisielius 1992 metų kovo 13 dienos laiške surašė, kas iš Pavidaujo ir Girdžių būrio partizanų ga-lėjo dalyvauti šiame Girdžių miestelio puolime. Pats Antanas tą įvykių metu buvo Gau-rėje, o apie Girdžių puolimą daugybę kartų klausėsi ben-dražygį (puolimo dalyvių) pasakojimų. Gaudentas Ki-sielius-Tomas – Lydžio kuo-

Girdžių partizanų būrys. Sėdi (iš kairės): 2 – Jonas Pečkaitis-Krapovickas, 3 – Justinas Penkaitis-Paleckis, už jo – Ipolitas Tverkus-Jaunimas, Vladas Paršelis, Kazimieras Ambrozauskis-Gediminas; stovi (iš kairės): Leonas Pocevičius-Papunis, Stasys Zaturskis-Račas, Albinas Marinas-Motiejus, Pranas Novertaitis. Fotografavo Antanas Jovarauskas Vinco Aksamitauskos ūkyje, Jurgeliškių kai-me. 1945-ųjų vasara

Pavidaujo ir kaimyninių būrių partizanai. 1949 metai

pos vadas, Juozas Aksamitauskas-Jurgutis – Pavidaujo būrio kulkosvaidininkas, Antanas Puišys-Valentinas – Pavidaujo būrio skyriaus vadas, Pavidaujo būrio partizanai: Juozas Aksamitauskas-Vytas, Petras Stankus-Gruodis, Juozas Palubeckas-Simas, Vitalius Palubeckas-Viktoras, Juozas Puišys-Justinas, Jonas Vaitiekūnas-Ūsas; Vincas Sederavičius-Viktoras – Girdžių būrio vadas, Girdžių būrio partiza-

nai: Kleopas Zaturskis-Anupras, Stasys Zaturskis-Račas, Mečislovas Pocevičius-Puškinas, Leonas Pocevičius-Papunis, Antanas Blažaitis-Zigmas, Ipolitas Tverkus-Jaunimas, Beinaris-Kriaucius, Bronius Mikelaitis.

Tai tiek istorijos, tiek įvykių dalyvių prisiminimų sukakties proga. Po šio puolimo Girdžiuose stribyno nebuvo iki pat 1949 metų.

Vytautas LEKUTIS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 2,36 euro.